

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าด้วยเรื่อง ทรรศนะและวิธีการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทรรศนะและวิธีการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1, 2, 3 ปีการศึกษา 2552

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจทรรศนะและวิธีการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 ด้าน การแข่งขัน การร่วมมือ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การปรองดอง และ 2 ทรรศนะ ทรรศนะแบบเก่า ทรรศนะแบบใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ ก และ ข ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบคำถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวิธีการแก้ปัญหาคัดแย้ง ตอนที่ 3 แบบวัดทรรศนะต่อความขัดแย้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการส่งแบบสอบถามไปให้ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก จำนวนแบบสอบถาม 245 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดจำนวน 245 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปซึ่งได้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) การทดสอบค่า t-test การทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) การทดสอบรายคู่แบบเชฟเฟ (Scheffe's Method) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงกลุ่ม (Chi-Square)

สรุปผลการวิจัย

1 สถานภาพของครูประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

1.1 อายุ พบว่า อายุโดยเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 35.10 มีอายุ 46 – 60 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ ร้อยละ 32.70 มีอายุ 25 – 35 ปี และน้อยที่สุดคือร้อยละ 5.3 มีอายุน้อยกว่า 25 ปี

1.2 เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีเพศชายคิดเป็นร้อยละ 60.80 มากที่สุด

และน้อยที่สุดคือเพศหญิงร้อยละ 39.20

1.3 วุฒิการศึกษา พบว่า วุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 64.10 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 32.20 มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท และน้อยที่สุดคือร้อยละ 1.2 มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอก

1.4 ประสบการณ์ในการทำงาน ร้อยละ 27.30 มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 11 – 15 ปี มากที่สุด รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 24.10 มีประสบการณ์การทำงาน 26 ปีขึ้นไป และน้อยที่สุดคือร้อยละ 6.10 มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 21 – 25 ปี

1.5 ขนาดของโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 43.30 มีขนาดใหญ่ มากที่สุด รองลงมาร้อยละ 42.40 มีขนาดกลาง และน้อยที่สุดคือร้อยละ 14.30 มีขนาดเล็ก

2 ทรรศนะต่อความขัดแย้ง

2.1 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีทรรศนะต่อความขัดแย้ง เป็นแบบใหม่ผสมกับแบบเก่า ร้อยละ 60 ต่อ 40 โดยมีทรรศนะแบบใหม่มากที่สุด

2.2 ครูหญิงในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีทรรศนะแบบใหม่ ร้อยละ 58.07 มากที่สุด ผสมกับแบบเก่า ร้อยละ 41.93 หรือ 58:42

2.3 ครูชายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีทรรศนะแบบใหม่ ร้อยละ 61.99 มากที่สุด ผสมกับแบบเก่า ร้อยละ 38.01 หรือ 62:38

2.4 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปี มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 56:44 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 53:47 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุระหว่าง 46 - 60 ปี มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 70:30

2.5 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและต่ำกว่า มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 62:38 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทและสูงกว่า มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 57:43

2.6 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1 – 5 ปี มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 66:44 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 6 – 10 ปี มีทรรศนะแบบเก่า : แบบใหม่ เท่ากับ 51:49 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 11 – 15 ปี มีทรรศนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 50.18 : 49.88 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มี

ประสบการณ์การทำงานระหว่าง 16 – 25 ปี มีทรรคนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 60:40 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงาน 26 ปี ขึ้นไป มีทรรคนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 77:33

2.7 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่ทำงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีทรรคนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 73:27 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่ทำงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง มีทรรคนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 63:37 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่ทำงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีทรรคนะแบบใหม่ : แบบเก่า เท่ากับ 54:46

3 เปรียบเทียบทรรคนะต่อความขัดแย้ง

3.1 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีเพศและวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทรรคนะต่อความขัดแย้งแบบใหม่ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุประสบการณ์และทำงานในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีทรรคนะต่อความขัดแย้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.2.1 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 26 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการปรองดองมากกว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 11 – 15 และ 16 – 25 ปี

3.2.2 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ทำงานอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้วิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการร่วมมือมากกว่า ครูที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

3.2.3 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ทำงานอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้วิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการประนีประนอมน้อยกว่า ครูที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

4 การปรับตัวเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง

4.1 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก เพศหญิงใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด

4.2 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก เพศชายใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง มากที่สุด

4.3 กลุ่มครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง มากที่สุด

4.4 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปี ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุ 36 – 45 ปี ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีอายุ 46 – 60 ปี ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด

4.5 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีและต่ำกว่า ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทและสูงกว่า ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด

4.6 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1 – 5 ปี ใช้วิธีการปรองดองในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 6 – 10 ปี ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 11 – 15 ปี ใช้วิธีการประนีประนอมในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 16 – 25 ปี ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 26 ปี ขึ้นไป ใช้วิธีการร่วมมือในการแก้ไขความขัดแย้ง มากที่สุด

4.7 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ใช้วิธีการปรองดองในการแก้ไขความขัดแย้ง มากกว่า แต่ใช้วิธีการประนีประนอมในการแก้ไขความขัดแย้ง น้อยกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่

5 เปรียบเทียบวิธีการปรับตัวเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง

5.1 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จำแนกตามอายุ พบว่าวิธีการหลีกเลี่ยง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการใช้วิธีการแข่งขัน การร่วมมือ การประนีประนอม และการปรองดองมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.4 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าวิธีการปรองดอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน การใช้วิธีการแข่งขัน วิธีการร่วมมือ การประนีประนอม และการหลีกเลี่ยง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.5 ครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการปรับตัวเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าวิธีการร่วมมือวิธีการประนีประนอม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน การใช้วิธีการแข่งขัน วิธีการหลีกเลี่ยง และวิธีการปรองดอง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงทฤษฎีและการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ทฤษฎี ทฤษฎีแบบเก่า ทฤษฎีแบบใหม่ และการปรับตัว 5 ด้าน การแข่งขัน การร่วมมือ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การปรองดอง และ ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีต่อความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษาโดยส่วนใหญ่จะมีทฤษฎีในแบบใหม่ ซึ่งเป็นผลดีขององค์การทำให้เกิดการพัฒนา สอดคล้องกับ ชูชีพ พุทธิประเสริฐ (2542, หน้า 36-37) ที่ว่าแนวคิดแบบใหม่ มองความขัดแย้งในทางบวกและเป็นเรื่องของการท้าทายความสามารถของผู้บริหาร คือมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องดี ควรกระตุ้นให้เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการแข่งขันอันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องมีการควบคุมมิให้เกิดความเสียหายแก่องค์การ เห็นว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ไม่ว่าสังคมใด เป็นผลที่เกิดจากการแข่งขันเพื่อให้ได้รางวัล (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540; พรนพ พุกกะพันธุ์, 2542) มองทฤษฎีแบบใหม่ว่า 1. ความขัดแย้งอาจส่งเสริมการปฏิบัติงานในองค์กร ควรจะบริหารความขัดแย้งให้เกิดผลดีที่สุด ความขัดแย้งอาจมีประโยชน์หรืออาจมีโทษขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการ 2. ในองค์กรที่ดีที่สุดจะมีความขัดแย้งในระดับที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในองค์กร 4. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของรางวัลที่ได้รับ เป้าหมายและค่านิยมในองค์กร ความขัดแย้งอาจเกิดจากความก้าวร้าวตามธรรมชาติของบุคคล 5. ความขัดแย้งเป็นของดี เพราะจะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามหาทางแก้ปัญหา

6. มีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อการทำงานของคนปัจจัยเหล่านี้ผู้บริหารไม่สามารถควบคุมได้ เช่นปัจจัยทางด้านพันธุกรรมและปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ผู้บริหารจำเป็นต้องเรียนรู้ว่าจะอยู่กับความขัดแย้งอย่างไร

2. จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการร่วมมือสูงที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทริยาพรธณ สุภามณี (2541, หน้า 76) ได้ศึกษาเรื่องความขัดแย้ง การจัดการกับความขัดแย้งและการรับรู้ค่าของงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาสารนครเชียงใหม่ พบว่าระดับของความขัดแย้ง โดยรวมและในแต่ละด้านของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง พยาบาลวิชาชีพใช้วิธีการร่วมมือในการจัดการกับความขัดแย้งบ่งบอที่สุด งานวิจัยของ อินเวอร์นิสซี (Invermizzi, 1988, pp. 113-115) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง School Super Intendments และผู้บริหารเทศบาล การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เกี่ยวกับด้านการปฏิบัติงานวิธีการแก้ไขความขัดแย้งและลักษณะที่เลือกสรร ที่เมือง Pittsburgh พบว่าจากวิธีการแก้ไขความขัดแย้งทั้ง 5 แบบของมัส - คิลแมนน์ (Thomas - Kilmann) พบว่าผู้บริหารใช้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบประนีประนอม ความร่วมมือและการหลีกเลี่ยงมากที่สุด ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ บัวตูม (2537, หน้า 77-84) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิธีจัดการความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี สรุปได้ว่าผู้บริหารใช้วิธีจัดการความขัดแย้งแบบการหลีกเลี่ยงสูงสุด งานวิจัยของ อุษามาศ ระย้าแก้ว (2538, หน้า 98-101) ได้ทำการวิจัยเรื่องจากศึกษาวิธีแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า วิธีแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนผู้ใหญ่เลือกใช้แบบการประนีประนอมเป็นอันดับหนึ่ง งานวิจัยของ วรศักดิ์ สมฤทธิ์ (2541, หน้า 59) ได้ศึกษาแบบพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนแสดงพฤติกรรม ประนีประนอมในสถานการณ์ความขัดแย้งมากกว่าพฤติกรรมด้านอื่นๆ งานวิจัยของ ศุวดี ตาปานานนท์ (2542, หน้า 58-59) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการและวิธีแก้ไขความขัดแย้งของผู้บริหารประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครในกลุ่มเขตบูรพา สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเลือกการแก้ไขความขัดแย้ง แบบการประนีประนอมมากที่สุด งานวิจัยของ จรรยา เสียงเทียนชัย (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะและวิธีการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ใช้วิธีการบริหารความขัดแย้งในวิธีการประนีประนอมมากที่สุด

3. วิธีการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบอริรี่ (Berry, 1995) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางเพศ บทบาททางเพศกับพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของผู้บริหาร สรุปได้ว่า อายุและประสบการณ์ที่แตกต่างกันไม่ทำให้แบบพฤติกรรมการจัดการความขัดแย้ง แตกต่างกัน งานวิจัยของ เสกโรจน์ ถ้วนถวิล (2541) ได้วิจัยเรื่องสาเหตุของความขัดแย้ง และวิธีจัดการกับความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุงที่มีอายุประสบการณ์ในตำแหน่งบริหารและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีทัศนคติต่อการเลือกใช้วิธีจัดการกับความขัดแย้ง แต่ละวิธีไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเทศ บัวตุ้ม (2537, หน้า 77-84) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาวิธีจัดการความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี สรุปได้ว่า เพศ อายุ ประสบการณ์ ก่อนดำรงตำแหน่งบริหาร ตำแหน่งและประเภทของโรงเรียนของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์กัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่จะใช้วิธีแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา จึงเป็นผลดีในการทำงาน โรงเรียนขนาดใหญ่ควรทำความเข้าใจกับคณะครูเกี่ยวกับการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น

1.2 จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อความขัดแย้งแบบใหม่ ทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนามากกว่าที่จะหยุดอยู่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้ความรู้และทักษะแก่ผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารความขัดแย้งให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่อง ทัศนคติและการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ด้วยเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

2.3 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของครูที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของนักเรียนทางการศึกษา หรือประสิทธิผลของการทำงานในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดต่าง ๆ